

K. N. BATYUŞKOV'UN ÇOBAN KIZIN MEZAR TAŞINDAKİ YAZI ŞİİRİ İLE N. POUSSİN'İN *ET IN ARCADIA EGO* TABLOSUNUN EKFRASİS BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

*A Comparison of K. N. Batyushkov's Poem Epitaph for A Shepherdess and N. Poussin's Painting Et İn
Arcadia Ego in The Context of Ekphrasis*

Semanur AKSOY TURAL

Öğr. Gör., Kafkas Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, Kars/Türkiye
Lecturer, Kafkas University, School of Foreign Languages, Department of Foreign Languages, Kars/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5290-1543> | E-Posta: sema_aksoy@icloud.com

Article Information / Makale Bilgisi

Article Type (Makale Türü)	Research Article (Araştırma Makalesi)	Submission Date (Gönderim Tarihi)	25/10/2025
Acceptance Date (Kabul Tarihi)	02/01/2026	Publication Date (Yayınlanma Tarihi)	22/01/2026
Peer-Review (Değerlendirme)	Double anonymized – At Least Two External (Çift Taraflı Körlük / En az İki Dış Hakem)	Plagiarism Checks (Benzerlik Taraması)	Yes (Evet) – Ithenticate/Turnitin/intihal.net
Ethical Statement (Etik Beyan)	It is declared that scientific, ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been properly cited. (Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur).		
Plagiarism Checks (Benzerlik Taraması)	Yes (Evet) – Ithenticate/Turnitin/intihal.net		
Conflicts of Interest (Çıkar Çatışması)	The author(s) has no conflict of interest to declare (Çıkar çatışması beyan edilmemiştir). Bu çalışma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL danışmanlığında hazırlanan "K. N. Batyushkov'un Şiir Sanatı" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.		
Author Contribution Rate (Yazar Katkı Oranı)	The author contributed to the design of the study; data collection; data analysis; article writing; article submission and revision stages (100%). (Yazar, çalışmanın tasarlanması; veri toplanması; veri analizi; makalenin yazımı; makalenin gönderimi ve revizyonu aşamalarında (%100) oranında katkı sunmuştur.)		
Grant Support (Finansman)	This study was not supported by any institution and received no financial or other kind of assistance. (Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır ve herhangi bir finansal veya başka türden destek sağlanmamıştır.)		
Copyright & License (Telif Hakkı ve Lisans)	The authors own the copyright of their published work and their work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0). (Yazarlar yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf Gayri Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.) The scientific and legal responsibility of the articles published in the journal belongs entirely to the author(s). (Dergide yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.)		
Citation (Atıf Künyesi)	Aksoy Tural, S. (2026). K. N. Batyushkov'un Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı Şiiri ile N. Poussin'in Et in Arcadia Ego Tablosunun Ekfrasis Bağlamında Karşılaştırılması. <i>Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi</i> , (16), 1-13. DOI: https://doi.org/10.47948/efad.1810355		

Öz

Edebiyat ile görsel sanatların kesişim alanında yer alan ekfrasis, heykel, resim, minyatür ve mimari gibi sanat eserlerinin sözcüklerle yeniden yaratılmasını sağlayan, görsel deneyimi estetik ve işitsel bir anlatıya dönüştüren köklü bir edebî gelenektir. Bu çalışmada, edebiyat ve görsel sanatlar arasındaki etkileşime değinilmiş, ekfrasis geleneği, ekfrastik şiirin tanımı, tarihçesi, önemi ve Rus edebiyatındaki örnekleri kısaca ele alınmıştır. Çalışmanın temel hedefi, elde edilen bilgiler ışığında, Rus şair Konstantin Nikolayeviç Batyuşkov'un (1787-1855) *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* (*Nadpis' na grobe pastuşki*, 1810) adlı epitaf şiirini Fransız ressam Nicolas Poussin'in (1594-1665) *Arcadia Çobanları* olarak bilinen *Et in Arcadia ego* (1638-1639) adlı tablosuyla ilişkilendirerek iki eser arasındaki yaratıcı bağları ekfrasis bağlamında analiz etmektir. Bu inceleme yapılırken göstergelerarası çözümleme yöntemine başvurulmuştur. Çalışma sonucunda Batyuşkov'un şiirinde, Poussin'in pastoral kompozisyonunun estetik değerini ve sanat eserinin kendisinde yarattığı duygu dünyasını bir araya getirerek yeniden yorumladığı ve özgün şiirsel bir dil ile aktardığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimler: Ekfrasis, ekfrastik şiir, Batyuşkov, *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı*, Poussin.

Abstract

"Ekphrasis," situated at the intersection of literature and the visual arts, is a long-established literary tradition that enables the verbal recreation of works of art such as sculpture, painting, miniature, and architecture, transforming visual experience into an aesthetic and auditory form of narration. This study discussed the mutually enriching interaction between literature and visual arts, explored the tradition of ekphrasis, and examined the definition, history, and significance of ekphrastic poetry, and its examples in Russian literature. The main goal of the study is to examine the creative connections between Russian poet Konstantin Nikolayevich Batyushkov's (1787-1855) epitaph poem *Epitaph For A Shepherdess* (*Nadpis' na grobe pastushki*, 1810) and French painter Nicolas Poussin's (1594-1665) painting *Et in Arcadia ego* (1638-1639), known as *The Arcadian Shepherds*, within the framework of ekphrastic poetry. In conducting this analysis, the method of intersemiotic analysis has been employed. The study concludes that Batyushkov in his poem, reinterprets Poussin's pastoral composition and combines the aesthetic value of art with the emotional world it evokes in the poet, conveying it through an original poetic language.

Keywords: Ekphrasis, ekphrastic poetry, Batyushkov, *Epitaph For A Shepherdess*, Poussin.

Giriş

Edebiyat ve görsel sanatlar, sanatsal ifadenin farklı yolu olarak insanlık tarihi boyunca birbiriyle sıkı ilişkiler kurmuş ve etkileşim içinde var olmuştur. Edebiyat ve görsel sanatlar arasındaki derin bağlar, hangisinin daha üstün ve yetkin olduğuna dair tartışmalarla paralel biçimde gelişmiştir. Görsel sanat eserlerindeki temalar ve duyular edebî eserlerde yansıma bulurken edebiyat eserleri de görsel sanatlara ilham vermiştir. Özellikle en kadim edebî türlerden biri olan şiir ve resim üzerine antik zamanlardan bu yana pek çok düşünce geliştirilmiştir. Bunlardan en ünlüsü hiç şüphesiz edebiyat tarihçisi Markiewicz'in *Ut Pictura Poesis: Bir Toposun Tarihi ve Problemi* (*Ut Pictura Poesis A History of the Topos and the Problem*) adlı eserinde yer verdiği, şair Simonides'in (MÖ 556-469) "Resim susan bir şiir, şiir ise konuşan bir resimdir" görüşüdür (Akt. Anar, 2021: 139). Antik Roma edebiyatının en büyük şairlerinden Quintus Horatius Flaccus (MÖ 65-8) ise *Şiir Sanatı* (*Ars Poetica* MÖ 10-8) adlı eserinde, şiir ve görsel sanatlar arasındaki ilişkiyi "Bir resim, şiir gibidir." (*ut pictura poesis*) ünlü dizesiyle ifade etmiştir (Horatius, 2019: 30). Bu benzetmenin kaynağını şair Simonides'in sözlerinden aldığı düşünülür (Akt. Anar, 2021: 139).

Sanat ve edebiyatın karşılaştırılması, hangisinin daha üstün olduğu ve diğerinin gelişimine etki ettiği konusu, yüzyıllardır tartışılacak olsa da bu konuya bilimsel yaklaşarak sanatların karşılaştırılması kuramını geliştirmeye teşebbüs eden ilk kişi Leonardo da Vinci (1452-1519) olarak kabul edilir. Leonardo da Vinci'nin yazıları ve notları, öğrencisi Francesco Melzi (1491-1570) tarafından derlenerek *Resim Kitabı* (*Trattato della Pittura*, 1651) adıyla kitap hâline getirilir. Bu kitabın *Karşılaştırma* (*Paragone*) veya *Sanatların Karşılaştırılması* (*Paragone delle arti*) olarak adlandırılan ilk bölümünde Leonardo da Vinci resim sanatını bilim, felsefe, şiir, müzik ve heykel ile kıyaslar. Leonardo da Vinci'ye göre şiir imgelemle, resim ise gözle görerek deneyimlenir fakat gözle görmenin doğrudan, imgelemenin ise dolaylı oluşu resmin şiire nazaran mükemmel bir deneyim sunmasını sağlar. Leonardo da Vinci doğrudanlığı ve gerçekliği ile resmin görsel duyuya, şiirin ise işitsel duyuya hizmet ettiğini dile getirir, resmin ve şiirin duyular üzerindeki ayrımı hususunda şunu ekler:

Sözleri kurgulama açısından şiir resmi aşar, olguları kurgulama açısından da resim şiiri aşar ve olgular ile sözler arasındaki fark ne ise, resim ile şiir arasındaki fark da odur; çünkü olgular gözün konusudur, sözler ise kulağın (da Vinci, 2021: 59).

Resim ve şiir arasındaki benzerlik ve farklılık ilişkilerine dair ressam ve şairler kendi pencerelerinden ve kendi alanlarını önceleyen düşünceler geliştirirler ve fikirler ortaya atarlar. Resim ve şiiri bir araya getiren ise ekfrasis geleneğidir. Tarih boyunca *ekfrasis* terimine farklı tanımlar atfedilir. Ekfrasis, araştırmacı J. Heffernan tarafından "görsel bir temsilin dilsel temsili" olarak tanımlanır (Heffernan, 1993: 3). "Etraflıca, büsbütün söylemek" anlamına gelen Yunanca *ek* ve *phrazein* sözcüklerinin bir araya gelerek oluşturduğu ekfrasis terimi, çeşitli kullanımlara ve tanımlara sahiptir (Akt. Fırat, 2013: 87). Ekfrasis terimi, MS III. yüzyılın sonlarına dek mekânların ve karakterlerin tumturaklı biçimde tasvir edilmesine atıfta bulunur. Daha sonrasında

kavram anlam değişikliğine uğrayarak görsel sanat eserlerinin edebî eserlere konu edilerek betimlenmesi anlamına gelir. İlk ekfrasis örneği, Homeros'un (MÖ 7. yy- MÖ 8. yy?) *İlyada* (*Iliás*, MÖ 7-8) adlı eserinde, Hephaestus'un Akhilleus için yaptığı yeni kalkanın tasviri kabul edilir. Ekfrasis yalnızca imgeyi betimlemekle kalmaz, aynı zamanda kalkanın yapıldığı metali, üzerindeki işçiliği, zanaatkâr ile zanaatını ve tüm bunların dinleyici-okur üzerinde bıraktığı etkiyi, deneyim ve yorumlamayı da aktarır (Becker, 1990: 139-140). Dolayısıyla ekfrasis, yalnızca betimleyici bir araç olmakla kalmayıp görsel bir kompozisyonun ruhunu, atmosferini ve estetik değerini sözel düzlemde yeniden üretme işlevine sahiptir.

Rus edebiyatında ise ekfrasis geleneğinin ortaya çıkması, eserlerde görselliğin ön plana çıkmasıyla ilişkilendirilebilir. Araştırmacı Rubins'in araştırmacı Kaganov'dan alıntıladığına göre XVIII. yüzyıl sonu XIX. yüzyıl başı Rus edebiyatında ve aynı zamanda Rus kültüründe görsel değerler hâkim konumdadır. Görsellik tüm sanatlar için bir değerlendirme ölçütü hâlini alır; edebî eserler, resim çizme becerilerine göre değerlendirilir. Rus edebiyatında görsel sanatlardan beslenen edebiyat ürünleri XVIII. yüzyıl sonu, XIX. yüzyılın başı olarak tarihlendirilebilir (Akt. Rubins, 2000: 109-110). Bu dönemde kaleme alınan ekfrastik şiir ve düzyazı ürünleri; bir heykel veya tabloya öykünen, onları görsel sanatlara ait araçları özümseyerek betimleyen mimetik eserler ve sanatı edebî açıdan alarak öykünme yerine dönüştürmeyi benimseyen eserler olmak üzere iki grupta sınıflandırılabilir. Araştırmacı Rubins bu ayrımı, *ikonografik* ve *ikonoklastik* terimleri ile tanımlar. İkonografik olarak tanımlanan eserler, görsel temsilin kendisini işler; ikonoklastik eserler ise temsilin ardındaki göndergeye odaklanır (Rubins, 2000: 109-110).

XIX. yüzyıl Rus edebiyatı ekfrastik eserlerine N. V. Gogol'ün (1809-1852) *Portre* adlı eseri (*Portret*, 1835), F. M. Dostoyevski'nin (1821-1881) ikinci Avrupa ziyaretinde Basel'de gördüğü Alman ressam H. Holbein'in (1497-1543) *Ölü İsa'nın Mezardaki Bedeni* (*The Body of the Dead Christ in the Tomb*, 1520-1522) adlı tablosunun dinsel imge teşkil ettiği *Budala* (*İdiot*, 1869) romanı örnek verilebilir (Milkova, 2016: 154-158). XX. yüzyıla gelindiğinde ise Nikolay Gumilyov'un (1886-1921) İtalyan heykeltıraş Antonio Canova'nın (1757-1822) *Perseus ve Medusa* heykelinden ilhamla kaleme aldığı *Perseus* (*Persey*, 1913) adlı şiiri, Anna Ahmatova'nın (1889-1966) Tsarskoye Selo'da bulunan sütçü kız heykeline ithafen yazdığı *Tsarskoye Selo Heykeli* (*Tsarskoselskaya statuya*, 1916) şiiri de ekfrastik niteliktedir (Rubins, 1998: 58-63).

Bu çalışmada söz konusu geleneğin en erken örneklerinden biri olan şair Batyuşkov'un *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* şiiri ele alınır ve bu şiir, Fransız ressam Poussin'in *Et in Arcadia ego* (1638-1639) tablosu ile ilişkilendirilerek incelenir. Türkiye'deki akademik veri tabanları, özellikle dergipark.gov.tr adresinde yapılan tarama sonucunda, ekfrasis konulu pek çok çalışma bulunmasına rağmen, Rus edebiyatından herhangi bir eseri ekfrasis bağlamında analiz eden bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat Puşkin ve V. Y. Bryusov'un (1873-1824) Peterburg'da bulunan Bakır Atlı anıt heykelinden ilhamla kaleme aldığı Bakır Atlı temalı şiirlerini, ekfrasis, metinlerarasılık ve tarihsel bellek bakımından karşılaştırmalı olarak ele alan bir

sempozyum bildiri metni olduğu tespit edilmiştir (Tetik, 2025). Rus akademik veri tabanı elibrary.ru üzerinde yapılan literatür taraması sonucu, ekfrasis bağlamında yapılan pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar arasında Batyuşkov'un şiir sanatını konu alan bilhassa *Koruyucu Ruhum (Moy Geniy, 1815)* şiirinde şairin yarattığı güzellik idealine odaklanan bir çalışma tespit edilmiştir (Sesorova, 2021). Bu durum hem Türkiye'de hem de uluslararası literatürde Batyuşkov'un ekfrastik şiirlerinin yeterince incelenmediğini göstermekte; çalışmanın özgünlük ve katkı değerini artırmaktadır. Bu incelemenin çıkış noktasını, Batyuşkov'un resim sanatına olan ilgisi ve bu alana dair verdiği eserler oluşturur. Batyuşkov'un şiir sanatına özgünlük kazandıran çok yönlü kişiliğini oluşturan diğer unsurlar ise antik edebiyatlara olan hâkimiyeti, İtalyanca, Fransızca ve Latince okuyup yazabilmesidir. Batyuşkov şiirsel ifadede daima mükemmeli arayan bir şairdir, nitekim ünlü Rus eleştirmen V. G. Belinski (1811-1848) Puşkin'in poetikasının yaratımında Batyuşkov'un payının büyük olduğunu ifade ederek (Koşlev, 1987: 209-210) şairi metheder.

Yapılan literatür incelemesi, özellikle Türkiye'de Rus edebiyatı alanında ekfrasis çalışmalarında bir boşluk olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma, bahse konu boşluğu doldurmayı ve alana özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bunu yaparken bir sanat eserinin başka bir eserde izlerini süren ve göstergesel kullanımını kavramayı mümkün kılan göstergelerarası çözümleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntem, yazınsal bir metnin, örneğin bir roman veya bir şiirin, müzik, resim veya heykel gibi bir sanat eserinde hangi unsurları ödünç aldığını, bu unsurları metin içinde nasıl yeniden inşa ettiğini ortaya koymayı amaçlar. Böylece metin ve sanat eseri arasındaki etkileşim açık biçimde ortaya koyulabilecektir (Aktulum, 2024: 154).

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ekfrasis geleneğinin tarihçesi ele alınarak, Rus edebiyatındaki örneklerinden söz edilmektedir. Birinci bölüm olan "Batyuşkov ve Resim Sanatı" bölümünde şairin resme olan tutkusu ve ressam Poussin'e dair düşüncelerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde Poussin'in *Et In Arcadia Ego* adlı tablosunun ayrıntılı bir betimlemesi ve analizi yapılmış ve bu analizle, üçüncü bölüm olan *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* bölümünde yapılacak çözümlemeye imkân vermek hedeflenmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmada elde edilen bulgular bütünsel olarak değerlendirilmiştir ve nihai sonuçlar sunulmuştur.

Batyuşkov ve Resim Sanatı

Batyuşkov, pek çok çağdaşı şair ve yazar gibi farklı ilgi alanları bulunan, dünya dilleri ve edebiyatlarına dair geniş bir bilgi birikimine sahip, yaşadığı dönemin aydın insanlarından. Eleştirmen Belinski, Batyuşkov'un *Sanat Akademisi'ne Gezi (Progulka v Akademiyu hudojestv, 1814)* adlı denemesine atıfta bulunarak onu "...tutkulu bir sanat sever, hakiki sanatsal ruha sahip bir insan" olarak nitelendirir (Belinski, 1955: 254). Belinski'nin bu görüşünü destekleyecek pek çok argüman mevcuttur. Şair Batyuşkov, yatılı okul yıllarında mektuplarında resim yaptığından bahseder, yaşamının farklı

dönemlerine ait pek çok otoportresi bulunmaktadır. Henüz Tripoli Yatılı Okulu'nda eğitim görürken babasına 1801 tarihli mektubunda şöyle yazar:

Fransızca ve İtalyancaya devam ediyorum. İtalyanca dilbilgisine geçiyorum ve fiilleri öğreniyorum, zaten yeterince kelimeyi ezbere biliyorum. ...Şimdi çevirilerle uğraşıyorum. Kurşun kalemle büyük bir tablo çiziyorum, Anna Nikolayevna'nın bana gönderdiği Diana ve Endymion tablosunu, ama henüz yarısını bitirmedim... Gitarda soneler çalıyorum (Koşlev, 1987: 29).

Şair yaşamının sonraki dönemlerinde de resme olan ilgisini kaybetmez. Akıl hastanesinde tedavi gördüğü dönemde doktoru Anton Dietrich notlarında "Resim çizerken tüm dikkatini öylesine veriyor ki doktorun sorduğu sorulara güç bela cevap veriyor. Bitirdiği resimlerinin bazıları gerçek bir yetenek gösteriyor." (France, 2018) yazar. Batyuşkov yaşamının sonuna dek otoportrelerini ve sıklıkla tekrarlayan manzara resimleri çizmeye devam eder. Doktor Dietrich'in notlarına göre İtalyan şair T. Tasso'yu (1544-1595) hapiste resmetmekten, erkek kardeşini ve kız kardeşlerini, babasını, Çar'ı ve şair V. A. Jukovski'yi (1783-1852) tasvir etmekten oldukça hoşlanmaktadır (France, 2018).

Batyuşkov yalnızca resim yapmakla kalmaz, aynı zamanda resim sanatı üzerine görüşlerini dile getirdiği eserler de kaleme alır. *Nazımda ve Nesirde Denemeler (Opiti v stihah i v proze, 1815)* adlı yaşamında yayınlanmış yegâne eserinde ilk bölüm olan *Nesir (Proza)* kısmında yer verdiği *Sanat Akademisi'ne Gezi (Progulka v Akademiyu hudojestv, 1814)* adlı denemesi buna örnek verilebilir. *Sın Oteçestva* dergisinin aralık sayısında *Eski bir Moskovalının köydeki arkadaşı N'ye mektubu (Pis'mo starogo Moskovskogo jitel'ya k priyatel'yu v derevnyu yivo N.)* alt başlığı ile yayımlanan deneme, Peterburg Sanat Akademisi'nin salonlarını dolduran heykel ve resim sergilerine dair yazarın değerlendirmelerine adanmıştır. Eserin şair A. S. Puşkin'in (1799-1837) *Bakır Atlı (Medny vsadnik, 1833)* adlı eserine ilham olduğuna dair değerlendirmeler de mevcuttur (Batyuşkov, 1814; <https://feb-web.ru/feb/pushkin/texts/selected/mvs/mvs-130-.htm>, t.y.). XIX. yüzyıl başı Rus sanat eleştirisi geleneğinin en parlak ürünlerinden biri olan mektup-gezi yazısı, XVIII-XIX. yüzyıl Peterburg mimarisi, Rus resim ve heykel sanatlarının geçmişi, mevcut durumu ve geleceğine dair şairin görüşlerini kapsar (Batyuşkov, 1977: 512). Denemede, şairin Rus ressam A. Ye. Yegorov'un (1776-1851) *Kurtarıcı İsa'nın İşkencesi (İstyazanie Spasitelya, 1814)* (Batyuşkov, 1977: 515) tablosunu değerlendirirken ressam Poussin'e atıfta bulunur. Bununla birlikte çalışmamızın da konusunu oluşturan Batyuşkov ve Poussin etkileşiminin ilk izlerine de bu denemede rastlanır. Şair, Poussin'in aynı temayı işleyen tablolarını Yegorov'un tablosundan daha ileride görerek değerlendirmede bulunur (Batyuşkov, 1977: 84). Poussin'e atıf yapılan bir diğer deneme olan *Mekânların Savaşların ve Yolculukların Anısı (Vospominanie mest, srajeniy i puteşestviy, 1816)* eserinde de şair, Poussin'in eserlerini "görkemli kurgular" olarak nitelendirir (Batyuşkov, 1977: 396). Batyuşkov'un Poussin'e çeşitli göndermeler yapması, görsel sanatlar değerlendirmelerinde ona özellikle yer vermesi, onun bu ressamı ve eserlerini iyi bildiğini, dahası ona hayranlık beslediğini göstermektedir. Şüphesiz Batyuşkov'un şiir sanatı, antik edebiyatlar ve

İtalyan edebiyatından olduğu kadar resim sanatından da beslenmiştir. Bu konuda Belinski'nin şairin şiirlerinin yalnız işitilen yapıtlar olmadığı, aynı zamanda bu eserleri âdeta gözle görmenin de mümkün olduğu değerlendirmesi (Aksoy Tural, 2022: 233) oldukça önemlidir; zira Batyuşkov'un şiirleri, görsel imgelerin ayrıntılı betimlemelerine imkân vermekte ve ekfrastik bağlantılar kurmaktadır. Batyuşkov'un bir şair olmanın yanı sıra resim sanatına dair oldukça geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu ve görsel algısının yüksek, çok yönlü bir entelektüel olduğunu söylemek mümkündür. Denemelerinde özellikle Poussine'e atıfta bulunması, onun ressama duyduğu hayranlığın bir ifadesi olmakla birlikte çalışmaya konu şiir ve tablo arasında bir bağ olduğu görüşünü de desteklemektedir. Elde edilen veriler, Poussin'in *Et in Arcadia Ego* tablosunun detaylı betimlemesi ve ekfrastik çözümleme için sağlam bir zemin oluşturmaktadır.

Poussin'in *Et In Arcadia Ego* Adlı Tablosu

Poussin XVII. yüzyılın en önemli Fransız ressamlarından biridir. Çoğunlukla antik edebiyat, tarih ve Hristiyanlık temalarını konu alan tablolar resmetmiştir. Doğa ve mitolojiyi tinsel bir bütünlük içinde işleyen eserlerinde, bedenler ideal figürler olarak mekânlar ise kurgulanmış yapılar biçiminde resmedilmiştir. Poussin'in tabloları estetikten ziyade ahlaki, tinsel ve düşünsel tutumun bir ifadesidir ve seçkin bir entelektüel zümre için üretilmiştir¹.

Figür 1: Nicolas Poussin'in *Et in Arcadia ego* adlı tablosu
(<https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010062528>)

¹ Poussin, 2025; [https://sammlung.staedelmuseum.de/en/person/poussin-nicolas?gad_source=1&gad_campaignid=22332317935&gbraid=0AAAAADGswQjfoqIphjqpkDdD1yDNagyLJ&gclid=Cj0KCQiA6Y7KBhCkARIsAOxhqtPNpOEKoHQQGmyvNoE_g7uEahAn5FB-TXjIz5QD8GWRZSQuYkwIT8kaAj9NEALw_wcB, t.y.\)](https://sammlung.staedelmuseum.de/en/person/poussin-nicolas?gad_source=1&gad_campaignid=22332317935&gbraid=0AAAAADGswQjfoqIphjqpkDdD1yDNagyLJ&gclid=Cj0KCQiA6Y7KBhCkARIsAOxhqtPNpOEKoHQQGmyvNoE_g7uEahAn5FB-TXjIz5QD8GWRZSQuYkwIT8kaAj9NEALw_wcB, t.y.))

Poussin'in *Et in Arcadia ego* adlı eseri pastoral bir betimlemenin ötesinde varoluş, ölümün kaçınılmazlığı ve zaman üzerine düşündüren derin bir felsefenin ifadesidir. Sanat tarihçisi Gombrich tarafından, Antik Roma'yı anavatanı olarak benimsediği ifade edilen Fransız ressam Poussin'in *Arcadia Çobanları* olarak da adlandırılan *Et in Arcadia ego* tablosu ressamın, güzellik, saflık ve yüceliğin hüküm sürdüğü geçmiş bir zamanı resmetme ülküsünün doruğu olarak kabul edilir (Gombrich, 2022: 395). Poussin beyaz bulutlar, mavi bir gökyüzü, arka planda kalan dağları örten ağaçlar ile sakin ve güneşli bir doğa manzarasının merkezine taştan bir mezar taşı ve dört insan figürü yerleştirir. Başlarındaki çelenkler ve ellerindeki sopalardan çoban oldukları sezdirilen bu dört kişiden biri kadın diğer üçü ise erkektir. Üç adam üzerinde tabloya adını veren ifadenin bulunduğu mezar taşına şaşkınlık ve hayret dolu bir ifadeyle bakarken, kadının yüzünden sakin ve vakur bir kabulleniş okunur. Gombrich "Et in Arcadia ego" ifadesini ölümün ağzından okur: "Arcadia'da bile ben varım". Çobanların yüzündeki ifadeler ise Tanrı'ya boyun eğiş, ölümün kaçınılmazlığının kabullenışı ile dehşetini yitirdiği andaki huzur olarak yorumlanır (Gombrich, 2022: 395-396). Sanat tarihçisi Krausse ise Fransız Barok'una damga vuran isim olarak adlandırdığı Poussin'in, antikite, Rönesans ve klasik ideallere bağlılığın şaheseri olarak değerlendirdiği bu eserde, ölüm ve insanın faniliği ile karşılaşan çobanların motif olarak geçiciliği çağrışırsa da resmetme biçimi olarak ebedi bir mesaj içerdiğini öne sürer. Çobanların mezar taşındaki kitabeyi okuduklarındaki ifadeleri, insanın Tanrı ve doğa ile bir ahenk içinde yaşadığı huzur dolu çayırları ile Arcadia'yı düşlediği şeklinde yorumlanır (Krausse, 2010: 36). Tüm bulgular ışığında tabloda yansıma bulan estetik idealler, betimlenen doğa manzarası, dört insan figürü ve tablonun içerdiği derin manalar, Batyuşkov'un *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* şiirinde yarattığı imge dünyasını anlayabilmek için oldukça büyük bir önem arz etmektedir ve derinlikli bir göstergelerarası okumaya da olanak sağlamaktadır.

Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı

Batyuşkov'un *Nazımda ve Nesirde Denemeler* eserinde, basım yılı ve redaktör farklılarına dayalı olarak bölüm adlandırılışı değişse de mezar taşı yazıları olan epitaflara adanmış bir bölüm mutlaka bulunur. Epitaf, Yunanca "üzerinde" anlamına gelen *epi* ve "mezar" anlamına gelen *tâphos* sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Antik Yunan ve Roma'da epigram biçiminde kaleme alınmış manzum mezar taşı şiirleri, başlangıçta ölümler kültü ile ilişkilendirilerek merhumun anısını sonsuza dek taşıma amacı taşır. Antik edebiyatta epitaflar gerçek bir kişinin ölümü üzerine yazılırken zamanla bu geleneksel özelliklerinden uzaklaşır, değişime uğrar ve var olmayan birine adanmış zaman zaman hicivli bir anlatıya sahip epitaflar kaleme alınır (Timofeyev & Turayev, 1974: 469).

Batyuşkov'un *Epitafiya* (Epitafiya, 1810), *Laura'nın Ölümüne* (Na smert' Laurı, 1810) ve çalışmanın konusu olan *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* epitafları bulunur. Bu *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* şiirinin 1810 yılında yazıldığı tahmin edilir. İlk

olarak *Vestnik Yevropy* dergisinde *Genç Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* başlığıyla ve “Bu mezar çobanların ve çoban kızlarının dans etmek için toplandığı çayırdadır bulunur” alt başlığı ile yayımlanır (Batyuşkov, 1977: 565).

Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı şiiri ile Poussin’in *Et in Arcadia ego* tablosu arasındaki yaratıcı bağa işaret eden ilk isim edebiyat uzmanı B. V. Tomaşevski’dir (1890-1957) (Batyuşkov, 1977: 565). Tomaşevski “Ben de yaşadım Arcadia’da” mısrasının Poussin’in aynı epitafi taşıyan mezar taşını tasvir eden tablosunun konusu olduğunu öne sürer (Batyuşkov, 1948: 309).

Batyuşkov’un *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* şiirine ilham olan Poussin’in *Et in Arcadia ego* tablosunda işlenen “Arcadia’da bir mezar” motifi, kadim bir geleneğin yansımasıdır. Edebiyatta ve görsel sanatlarda pastoral Arcadia manzarasına eşlik eden, ölümün kaçınılmazlığını ve insanın sonunu temsil eden bir mezar motifinin birleşimi olarak ele alınır. Sanat tarihçisi Erwin Panofsky (1892-1968), “Arcadia’da bir mezar” geleneğini dünyanın fani ve geçici oluşunu, ölümün kaçınılmaz bir son oluşunu ifade eden, sözcük anlamı “ölümü hatırla” (Babişev & Borovski, 1988: 441) olan Latince “memento mori” ile ilişkilendirir. Bu geleneğin daha sonra yaşam ve sevginin kutsandığı eleji türüne doğru gelişim gösterdiğini yazar (Panofsky & Panofsky, 2011: 5). “Arcadia’da bir mezar” motifinin edebî kaynağı olarak ise Panofsky, Romalı şair Publius Vergilius Maro’nun (MÖ 70-19) *Eclogue*’unun (*Eclogues*, MÖ 39-38) beşinci kitabındaki Daphnis’in mezarı betimlemesini işaret eder (Panofsky & Panofsky, 2011: 5-6).

Şiir, hemen başında okuyucuya sezdirildiği üzere genç yaşta ölen çoban kızın ağzından kız arkadaşlarına Arcadia olarak bahsettiği bu yerdeki yaşamını nasıl sürdüğünü anlattığı bir monologdur. Çoban kız, hayattaki kız arkadaşlarına dünyanın geçiciliğini hatırlatmak ister gibidir. Ressam Poussin’in şair Vergilius’un idil şiirlerinden ilhamla yarattığı düşünülen tabloda, üç çoban ve bir çoban kız bir mezar taşına bakar. Batyuşkov’un şiirinde çoban kızın seslendiği kişiler de tam olarak onlardır. Epitaf, antik geleneğe uygun biçimde retrospektif bir nitelik taşımakta ve öbür dünyaya değil, bu dünyaya yönelik bir mesaj içermektedir. Batyuşkov’un şiirinin ana kahramanı olan merhum çoban kızın dünyadaki dostlarına bir seslenişle başladığı epitafında, Hafif Şiir (Lyogkaya poeziya) geleneğine uygun biçimde eğlenceye davet ve anın kutlanması teşvik edilmesi, doğanın ve basit zevklerin yüceltilmesi teması işlenir:

Sevgili kız arkadaşlarım! Oyunların kaygısızlığında

Dans müzikleri söyleyip eğlenin çayırlarda.

(Подруги милые! в беспечности игривой

Под плясовой напев вы рёзвитесь в лугах) (Batyuşkov, 1977: 307).

Sanat tarihçisi Gombrich’in aksine Batyuşkov “Et in Arcadia ego” ifadesini ölümün kendisiyle bağdaştırmaz. Çoban kızın geçmiş yaşamını anlatan, geçmiş günlerin telafisi olmayışına dair kesin bir kabullenişin okunduğu dizelerin de

desteklediği üzere, Arcadia'da olan mutlu bir yaşam süren, çoban kızdır. Bu dize aynı zamanda Batyuşkov'un epitaf şiiri ile Poussin'in tablosunun benzer duygusal yaklaşımları paylaştığını ifade etmesi bakımından oldukça önemlidir. Batyuşkov'un "Ben de sizin gibi mutlu yaşadım Arcadia'da" dizesi ile Poussin'in tablosuna adını veren *Et in Arcadia ego* "Arcadia'da bile ben varım" anlamına gelen mezar taşı yazısı iki eser arasındaki Tomaşevski'nin de işaret ettiği etkileşimin en somut delili niteliğindedir. Batyuşkov, Poussin'den farklı olarak şiirin ve yazınsal anlatının kendisine tanıdığı imkânlar doğrultusunda Poussin'in tablosunda mezar taşı ile temsil edilen merhume çoban kızın ağzından bir monolog yazmıştır.

Ben de sizin gibi mutlu yaşadım Arcadia'da;

(И я, как вы, жила в Аркадии счастливой;) (Batyuşkov: 1977, 307).

Şiirde Arcadia, metaforik bir mekân olarak yorumlanabilir. Cennetin yeryüzündeki tezahürü, yaşamın bir tür idealize edilmesinin yansımasıdır. Doğanın sakin ve huzur dolu tasvirini ve mutluluğu simgeler. Arcadia motifi, Rus edebiyatında en erken XVIII. yüzyılın son çeyreğinde sentimental doğa manzaraları tasvirlerinde kullanılmaya başlanır. Arcadia'da mezar taşı motifinin işlendiği en erken örneklerden biri tarihçi, yazar ve şair N. M. Karamzin'in (1766-1826) *Arcadia Anıtı* (*Arkadskiy pamyatnik*, 1789) şiiridir. Buna ek olarak İ. A. Krılov (1769-1844), Puşkin, N. V. Gogol (1809-1852), A. A. Fet (1820-1892) gibi pek çok Rus yazar ve şair bu motife eserlerinde yer verir (Tirgen, 2015: 69-81).

Çoban kızın içsel monoloğunda aşkın kendisine "altın rüyalarda" mutluluk vaat ettiğini ifade eder. Rüyaların altın olarak nitelendirilmesi duygunun yoğunluğunu gösterir, aşkın gücü ve cazibesine vurgu yapar. Aşkın alegorik anlamda kullanıldığı ve kızın sevdiği adamı simgelediği şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak Batyuşkov'un *Sandaldaki Aşk* (*Lyubov' v celnoke*, 1810) şiirinde de aşk olarak adlandırılan unsurun şiirin sonunda aşk tanrısı Eros olduğu belirtildiği göz önüne alınarak, mutluluk vaat eden aşkın, Eros'un kendisi de olabileceği değerlendirilir:

Ve ben de günlerin sabahında bu korularda bu çayırarda

Mutluluğun her anının baktım tadına:

Altın rüyalarımda mutluluk vaat etti aşk bana;

(И я, на утре дней, в сих рощах и лугах

Минутны радости вкусила:

Любовь в мечтах златых мне счастье сулила;) (Batyuşkov, 1977: 307).

Aşk her ne kadar şair tarafından çoban kızı büyüleyen, bu mutlu yaşamın kaynağı olan bir duygu olarak sunulsa da şiir, yaşamın en kadim hakikati olan ölüm gerçeği ile son bulunur. Aşk ve mutluluk gibi duygusal deneyimler bir yanılsama, ölüm ise yüzleşilmesi kaçınılmaz bir hakikat olarak anlatılır. Şair, fani yaşam ve ölümden sonraki ebedi yaşamı rüya-gerçek alegorisi üzerinden aktarır. Tüm muhteşem rüyalardan geriye kalanın yalnızca bir mezar olduğu aktarılan son iki

dizede, tüm dünyadaki güzelliklerin geçiciliği, yaşamın sonunun ölüm olduğu gerçeğinin kaçınılmazlığı vurgulanır:

Fakat kalan tek şey bu muhteşem rüyalardan bana

Bir mezar idi!

(Но что ж досталось мне в прекрасных сих мечтах?

Могила!) (Batyuşkov, 1977: 307).

Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı şiiri, Poussin'in *Et in Arcadia ego* tablosundan ilham almasının yanı sıra, epitaf türünde kaleme alınması, Arcadia'da mezar motifini yeniden yorumlaması, yaşam ve ölümün kaçınılmazlığı gibi insanlık tarihi kadar eski düşünceleri işleyişi bakımından pek çok kadim geleneğin izlerini barındırmaktadır.

Sonuç

Batyuşkov'un *Çoban Kızın Mezar Taşındaki Yazı* şiirinde Poussin'in *Et in Arcadia Ego* tablosundan mekân, insan figürleri ve mezar taşı gibi ikonografik unsurlar yalnızca ödünç alınmamış aynı zamanda şairin poetik evreni içinde yeniden anlamlandırılmıştır. Mekân olarak Arcadia her iki eserde de mutlu yaşamın sembolü olarak sunulurken ölüm gerçeği yaşamın kaçınılmaz bir parçası olarak vurgulanır ve bu gerçek "memento mori" geleneğiyle ilişkilendirilebilecek duygusal bir derinlikle anlatılır. Batyuşkov ideal bir doğa betimlemesi ile sözcüklerle yeryüzünde bir cennet kurarken varoluşun sonluluğu, yaşamın geçici oluşu ve ölümün kaçınılmazlığı ile bir denge kurar ve okurun bu dengeyi sorgulamasına yol açar. Batyuşkov'un şiirinde, tabloda sessiz bir tefekkür hâlinde bulunan çobanların yerine, ölen çoban kızın içsel monoloğu yer almaktadır. Böylece şair, tabloda görünenin dışına ışık tutmuş ve mezar taşının çevresindeki ölüm sessizliğini de bozmuştur. "Ben de sizin gibi mutlu yaşadım Arcadia'da;" dizesi, Poussin'in *Et in Arcadia ego* tablosunun odak noktası olan mezar taşında yazdığından şiirin tablodan esinlendiğine dair en güçlü bir kanıt niteliği taşır. Bu ifade şiirde çoban kızın monoloğu aracılığıyla öznel bir deneyimi aktarırken tabloda hayatta olan çobanlar tarafından dışarıdan gözlemlenen bir olgudur. Bu çalışma, Batyuşkov'un şiirinde Poussin'in tablosunu kendi anlamlandırdığı biçimde dönüştürdüğünü ve ekfrasisin sıradan bir betimleme değil, bir tür yeniden yaratım sürecinin sonucu olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Aksoy Tural, S. (2022). K. N. Batyuşkov'un Şiir Sanatı Tez No 762496. Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Aktulum, Kubilay (2024). Göstergelerarası Çözümlemeye Giriş: 'Ekfrasis' Örneği. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*. 16/31, 147-168.
<http://dx.doi.org/10.26517/ytea.561>

- Anar, T. (2021). Nâzım Hikmet Şiirinde Ekfrasis. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (53), 137-162. <https://doi.org/10.21563/sutad.1052251>
- Babiçev N. T. & Borovski Ya. M. (1988). *Slovar' Latinskih krilatih slov: 2500 yedinitis*. Moskva, Russkiy yazık.
- Batyuşkov. K. N. (1948). *Stihotvoreniya*. Red. B. V. Tomaşevski. Moskva, Sovetskiy Pisatel'.
- Batyuşkov. K. N. (1977). *Opıtı v stihah i v proze*. Red. D. D. Blagoy. Moskva, İzdatelstvo Nauka.
- Becker, A. S. (1990). The Shield of Achilles and the Poetics of Homeric Description. *The American Journal of Philology*, 111 (2), 139-153.
- Belinski. V. G. (1955). *Sobraniye soçinenii Tom VII, Stat'i i Retsenzii 1843 Stat'i o Puşkine 1843-1846*, Moskva, İzdatel'stvo akademii nauk SSSR.
- Da Vinci, L. (2021). *Paragone Sanatların Karşılaştırılması* Çev. Kemal Atakay, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Fırat, G. (2013). Edebiyat Tarihinde Resim ve Şiir Analogisi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 82-96.
- France. P. (2018). *Writing from the Golden Age of Russian Poetry Konstantin Batyushkov*, New York, Columbia University Press. (Elektronik Sürüm).
- Gombrich, E. H. (2022). *Sanatın Öyküsü*, Çev. Erol Erduran, Ömer Erduran. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Heffernan, J. A. W. (1993) *Museum of words: the poetics of ekphrasis from Homer to Ashbery*, Chicago-London, University of Chicago Press.
- Horatius, (2019). *Ars Poetica -Şiir Sanatı-*. Çev. C. Cengiz Çevik. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Koşelev, V. A. (1987). *Konstantin Batyuşkov. Stranstvo i strasti*. Moskva, Sovremennik.
- Krausse, A. C. (2010). *Rönesans'tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü*, Çev. Dilek Zaptçioğlu, İstanbul, Literatür Yayınları.
- Markiewicz, H. (1987). *Ut Pictura Poesis A History Of The Topos And The Problem*. Baltimore: *New Literary History* 18 (3), 535-558. Baltimore, The Johns Hopkins University Press.
- Milkova, S. (2016). Ekphrasis and the frame: on paintings in Gogol, Tolstoy, and Dostoevsky, *Word & Image*, 32 (2), 153-162.
- Panofsky E. & Panofsky G. (2011). The "Tomb In Arcady" At The "Fin-De-Siècle". *Kunsttexte*, 4, 1-9.
- Poussin, N. (1638). *Les Bergers d'Arcadie* (Resim). Louvre Müzesi, Paris, Fransa. <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010062528> Erişim tarihi: 25.07.2024
- Rubins, M. (1998). The "Telling" Image: Ecphrasis in Russian Acmeist Verse, *Mosaic: An Interdisciplinary Critical Journal*, 31 (2), 57-76.
- Rubins, M. (2000). *Crossroad of Arts, Crossroad of Cultures Ecphrasis in Russian and French Poetry*. London, Palgrave.

- Sesorova, A. (2021). Fenomen jivopisnava ekfrasisa v poezii G. Derjavina, K. Batyuškova i A. Polejayeve, *Filologiya i kul'tura*. 2021, 4 (66), 225-230. DOI: 10.26907/2074-0239-2021-66-4-225-230
- Tetik, K. (2025). Puşkin ve Bryusov'un 'Tunç Süvari' Metinlerinde Metinlerarasılık, Ekfrasis ve Tarihsel Bellek, *Söylem 4. Uluslararası Filoloji Sempozyumu Bildiri Tam Metinleri içinde* (495-530) İstanbul, Günce Yayınları.
- Timofeyev, L. İ. ve Turayev, S. V. (Ed.) (1974). *Slovar' literaturavedçeskih terminov*, Moskva, Prosveşçenie.
- Tirgen. P. (2015). *Obrazı Arkadii v russkoy literature XVIII-XIX vv.* İmagologiya i komparativistika 2(4), 69–110. DOI: 10.17223/24099554/4/4

Çevrimiçi Kaynaklar

- Batyuşkov, K. N. (t.y.). *Progulka v Akademiyu hudojestv*. 28.07.2024 tarihinde <https://feb-web.ru/feb/pushkin/texts/selected/mvs/mvs-130-.htm> adresinden erişildi.
- Nicolas Poussin, (t.y.). 17.12.2025 tarihinde https://sammlung.staedelmuseum.de/en/person/poussin-nicolas?gad_source=1&gad_campaignid=22332317935&gbraid=0AAAAADGswQjfoGIpjhqpkDdD1yDNagyLJ&gclid=Cj0KCQiA6Y7KBhCkARIsAOxhqtPNpOEKoHQOGmyvNoE_g7uEahAn5FB-TXjIz5QD8GWRZSQuYkwIT8kaAj9NEALw_wcB adresinden erişildi.